

TUNUS'TA YÜKSELEN BİR DİNAMİK OLARAK SELEFİ HAREKET

RUMEYSA KÖKTAŞ

2012 yılında lisans derecesini İstanbul Üniversitesi Sosyoloji bölümünde tamamlayan Rumeysa Köktaş, aynı yıl Sakarya Üniversitesi Ortadoğu Çalışmaları anabilim dalında yüksek lisans eğitimine ve Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde araştırma görevlisi olarak çalışmaya başladı. Şu an Ortadoğu Çalışmaları Merkezi'nde çalışan Köktaş, doktora sürecinde olup çalışmalarını Tunus ve postkolonyal çalışmalar üzerine yoğunlaştırmıştır.

Giriş

2014 yılında anayasa yazımı, parlamento ve cumhurbaşkanlığı seçimlerini, önemli ölçüde başarıyla tamamlayan Tunus'ta 2015 yılı itibariyle öne çıkan ve ülkedeki siyasi, toplumsal gidişat ve istikrarda belirleyiciliği yüksek olması beklenen iki olay vardır. Bu olaylardan ilki Şubat ayı başlarında seküler karakterli Nida partisinin, içlerinde İslamcı karaktere sahip Nahda'nın da bulunduğu 3 parti ile koalisyon hükümetini kurmasıdır. İkinci önemli olay ise yine Şubat ayında Tunus'un Cezayir sınırı yakınlarında bulunan Kassarin ilinde geçen yıl da 15 askeri öldürmekle suçlanan cihatçı bir Selefi örgütün polis karakoluna düzenlemiş olduğu saldırıdır.¹

Nida Partisinin Nahda ile kurduğu koalisyon Tunus'ta uzlaşıya elverişli olan politik kültürün daha da besle-

neceği ve Tunus'ta siyasi istikrar için umutlanılabileceği yönündeki beklentileri arttırmaktadır. Buna karşılık Kassarin ilinde yaşananlar ise, cihatçı Selefi örgütlerin devrimden sonra artan faaliyetleri de düşünüldüğünde Tunus'ta girilen siyasi süreç açısından önemli riskler taşımaktadır. Bu durumda Tunus'ta tam da siyasi istikrar açısından olumlu gelişmeler yaşanırken, Selefi grupların özellikle devrimden sonra artan etkinliklerinin Tunus için kritik önemi haiz olduğu söylenebilir.

Tunus'ta Selefilere artan etkinlikleriyle siyasi ve toplumsal alanda belirgin bir görünürlüğe sahip olmaları bu çalışmanın temel inceleme alanıdır. Bu noktadan hareketle çalışmada cevabı aranan üç soru bulunmaktadır. İlk soru kapsamında Tunus'ta Selefilere nasıl ortaya çıktığı ve devrime kadarki süreçteki etkinlikleri-

Muhafazakâr bir yorumunu savundukları için Selefilere Tunus'ta 2011 yılına kadar seküler ve laik karakterleriyle öne çıkan Burgiba ve bin Ali hükümetleri dönemlerinde baskı ve susturma politikalarına maruz kalarak sosyal ve siyasi görünürlüğü en fazla kısıtlanmış gruplardır.

nin neler olduğu incelenecektir. İkinci olarak ise Tunus'ta Selefilere denildiğinde kimlere atıf yapıldığı, bu geniş yelpazenin hangi grupları kapsadığına değinilecektir. Son olarak ise Tunus'ta devrimden sonra hızlı bir ilerleyişle toplumsal ve siyasal görünürlük elde eden Selefilere devrim süreci ve sonrasındaki başvurduğu pratikler incelenecektir. Sonuç kısmında ise siyasi istikrar adına olumlu adımların atıldığı Tunus'ta Selefi hareketin artan etkinliği göz önüne alınarak değerlendirilmelerde bulunulacaktır.

Tunus'ta Selefilere Ortaya Çıkışı, Faaliyetleri ve Kimlikleri

Tunus'ta Selefi hareket, dini olarak daha muhafazakâr olması bakımından Nahda'nın sağında konumlanan ve monolitik bir yapıdan ziyade dağınık bir örgütlenmeye sahip olan sosyal ve siyasi bir hareketi temsil eder.² Selefilere en temel ve ortak görüşleri anayasanın şeriat hukukuna dayanmış olduğu İslami bir devletin kurulması gerektiğidir. İslam'ın daha muhafazakâr bir yorumunu savundukları için Selefilere Tunus'ta 2011 yılına kadar seküler ve laik karakterleriyle öne çıkan Burgiba ve bin Ali hükümetleri dönemlerinde baskı ve susturma politikalarına maruz kalarak sosyal ve siyasi görünürlüğü en fazla kısıtlanmış gruplardır.

Selefilere Tunus'ta ortaya çıkışları 1980'li yıllarda Habip Burgiba dönemine uzanmaktadır. Burgiba'nın Tunus'ta seküler karakteri ile öne çıkan sosyo-ekonomik politikalarının en temel sonucu dindar ve geleneksel kesimin dışlanması olmuştur. Ayrıca Burgiba döneminde dini kurumların gücünü kırmaya yönelik faaliyetler, özellikle de Zeytuna Cami gibi tarihi olarak İslam ilimlerinin öğretilme-

sinde oldukça önemli bir yeri olan kurumun kapatılması muhafazakâr kesimin kurulu düzene daha da yabancılaşmasına sebep olmuştur.³ Burgiba'nın bu politikalarının en önemli sonucu ise seküler ve dindar kesim arasında ciddi bir ayrımın ortaya çıkmasıdır. Bu ayrımın dini tarafını temsil eden en güçlü organizasyon ise 1989'da Nahda ismini alacak olan İslami Eğilim Hareketidir (The Movement of Islamic Tendency).⁴ Bu hareket temelde toplum ve siyaset sisteminde İslami olmayan unsurlar karşısında İslami bir reformu savunuyor, fakat bu reformun demokrasi ile elde edilebileceğine inanıyordu.⁵ İlk Selefi hareketin ortaya çıkışı da Burgiba döneminin sonlarında İslami Eğilim Hareketinde yer alan kişilerin demokrasi gibi Batılı kavramlara karşı çıkarak daha muhafazakâr bir İslami yorumu savunan Tunus İslami Cephe (Tunisian Islamic Front) hareketini kurması ile gerçekleşmiştir.⁶

Burgiba'dan sonra devlet başkanı olan Zeynel Abidin bin Ali döneminde de katı bir seküler anlayış ile dini gruplara yönelik baskılar devam etmiştir. Bu sebeple Tunus İslami Cephe hareketi faaliyetlerini fazla sürdüremeden kapatılmıştır. Örgüte üye isimlerden bir grup Afganistan ve Bosna'ya gitmiş, bir kısmı sürgüne gönderilmiş, bir kısmı da tutuklanmıştır.⁷

Bin Ali döneminde Selefilere tarafından gerçekleştirilen en önemli eylem 2002 tarihinde El-Kaideye bağlı bir gencin Tunus'un güneyinde yer alan Djerbe ilindeki bir sinagoga düzenlediği bombalı eylemdir. Saldırı neticesinde içerisinde 14 Alman turistin bulunduğu toplam 21 kişi hayatını kaybetmiştir.⁸ Saldırı sonrasında 2003 yılında bin Ali rejimi terörle savaş kanunu altında geniş yasal önlemler almıştır. Bu yasal önlemler kapsamında İslamcı isimlere yönelik çok sayıda

tutuklama ve ihraç edilme kararları çıkarılmış ve İslami gruplara yönelik daha katı bir politika izlenmiştir.⁹

2006 yılında ise başka bir eylem gerçekleşmiş ve Süleyman Grup olarak bilinen 6 kişilik ufak bir grup Cezayir'den Tunus'a gelerek Tunus'ta bin Ali'nin devrilmesi için cihatçı bir örgütlenmenin kurulmasını amaçlamıştır. Mağrip el-Kaidesi tarafından eğitildikleri bilinen grubun sayısı kısa sürede 40'a ulaşmış, fakat örgüt kısa sürede hükümet tarafından fark edilerek ortadan kaldırılmıştır.¹⁰

Görüldüğü üzere Burgiba döneminin sonlarında ortaya çıkan Selefi hareket bin Ali döneminde kısa süreli eylemler dışında faaliyet alanı bulamamıştır. Selefilerin kurduğu örgütler de kısa süre içerisinde bastırılıp dağıtılmıştır. Bin Ali'nin Selefi gruplara karşı izlediği bu politikanın en önemli sonucu ise Afganistan'a, Bosna'ya savaşa giden, sürgüne gönderilen yahut hapse atılan Selefilerin bu süreçte radikalleşme imkânlarının doğmuş olmasıdır. Zira devrimden sonra cihatçı örgütleri kuranların büyük çoğunluğunu da bin Ali döneminde marjinalleştirilmiş bu gruplar oluşturmaktadır.

Selefi Grup İçerisindeki Ayrışmalar

Tunus'ta Selefiler Şeriat sistemine dayanan İslami bir devletin kurulmasına dayanan temel görüşte birleşiyorlarsa da, bu sistemin uygulanmasına dayalı yöntem konusunda kendi içlerinde farklı ayrışmalara sahiptirler. Bu ayrışmalar ile Selefiler içerisinde üç gruptan bahsedilebilir. Bunlar Metinci Selefiler, Politik Selefiler ve Cihatçı Selefiler'dir.

Metinci Selefiler

Daha çok orta ve üst yaş grubundan oluşan bu kesim, siyasi sistem olarak

halifeliği savunur ve demokratik sistemin İslami olmadığına/olamayacağına inanır.¹¹ Bu inançlarından ötürü de İslam'ın dirilişi için en iyi yolun bireylerin kendi içlerinde İslami bir hayat sürdürmeleri olduğunu savunurlar. Metinci Selefiler bu görüşleriyle kendi içlerine kapalı apolitik bir yapı arz ederler ve yalnızca İslam'ın temel metinlerini okumayı ve bu metinler doğrultusunda siyasete karışmadan yaşamayı misyon edinmişlerdir.¹²

Politik Selefiler

Bu grup, Metinci Selefiler içerisinde bir kesimin 2011 devriminden sonra Şeriat sisteminin gelmesi için politik entegrasyonun şart olduğu düşüncesinden hareketle Metincilerden ayrılıp Selefi partileri kurmaları ya da bu partilere destek vermeleri ile ortaya çıkmıştır. Bugün Tunus'ta 2012 yılında yasallaşmış olan üç Selefi parti bulunmaktadır. Bunlar İslah Cephesi (Jibhat al-Islah), Gerçeklik Partisi (Hizb al-Asala) ve Merhamet Partisidir (Hizb al-Rahma).¹³ Bu partiler arasında en etkili olan ise ilk Selefi örgüt Tunus İslami Cephe'nin önde gelenlerinden Muhammed Kuca'nın (Mohamed Khouja) liderliğindeki İslah Cephesi'dir.¹⁴ Gerçeklik Partisi'nin de Mısır'da Selefi Nur Partisi ile yakın olduğu bilinmektedir.¹⁵

Cihatçı Selefiler

Metinci Selefileri sessiz kalmak ile suçlayan bu grup, siyasete katılımı reddetmektedir. Çoğunluğu gençlerden oluşan dinamik ve hızla büyüyen bir nüfusa sahip olan grup, Tunus siyasi ve toplumsal hayatında da etkinliği en yüksek olandır.¹⁶ Devrimden sonra Tunus'ta en etkin cihatçı Selefi örgüt ise 2011 yılında Ebu Ayyad tarafından kurulan Ensar el-Şeria'dır.¹⁷

Bin Ali'nin Selefi gruplara karşı izlediği bu politikanın en önemli sonucu ise Afganistan'a, Bosna'ya savaşa giden, sürgüne gönderilen yahut hapse atılan Selefilerin bu süreçte radikalleşme imkânlarının doğmuş olmasıdır.

Seleflerin Tunus toplumu ve siyasetinde etkin bir konuma yükselmesi devrim sonrası cihatçı Seleflerin faaliyetleriyle bilhassa da 2011'de Nahda'nın yüksek bir oy oranı ile Troyka hükümetini kurmasından sonra olmuştur.

Ebu Ayyad 2003 yılında uluslararası terörist suçlamasıyla Tunus'tan sürgün edilmiş ve Afganistan savaşına katılmış, devrimden sonra ise Selefi aktivizmin organizesine öncülük etmiş önemli bir isimdir.

Ensar el-Şeria'nın yanı sıra Tunus'ta özellikle son iki yıldır adından sıkça bahsettiren bir diğer cihatçı Selefi örgüt ise Ukbe bin Nafi Tugayı'dır. 2012 yılında kurulan ve Tunus-Cezayir sınırında bulunan Kassarin'de konuşlanan örgütün Mağrip el-Kaidesi'nin Tunus'taki kolu olduğu biliniyor.¹⁸ Ukbe bin Nafi Tugayı'nın Tunus'taki amacı Libya ve Cezayir'de savaşmak amacıyla asker yetiştirmek iken¹⁹, örgüt 2014 yılından itibaren Tunus'taki faaliyetlerini arttırmış 2015 yılı itibariyle de adından en fazla bahsettiren cihatçı örgüt olmuştur. Örgütün içerisinde 2014 yılı itibariyle IŞİD'e sempati duyan ya da direk IŞİD'e katılanlar olsa da örgüt genel itibariyle el-Kaide'ye bağlı olduğunu açıklamıştır.²⁰

Devrim Süreci ve Sonrasında Selefi Etkinliğin Kaynakları

Tunus'ta Selefler devrim sürecinde eylemlere katılmış ve bu süreçte temel olarak şeraite dayalı bir anayasanın oluşturulmasına yönelik taleplerini yükseltmişlerdir. 2011 seçimlerinde de çoğunluğunu politik Seleflerin oluşturduğu bir grubun Nahda'ya oy verdiği bilinmektedir.²¹ Fakat Seleflerin Tunus toplumu ve siyasetinde etkin bir konuma yükselmesi devrim sonrası cihatçı Seleflerin faaliyetleriyle bilhassa da 2011'de Nahda'nın yüksek bir oy oranı ile Troyka hükümetini kurmasından sonra olmuştur.²²

Devrimden sonra Seleflerin Tunus'ta hızla yükselen bir dinamik olmasında etkin olan başlıca üç faktörden bahsedilebilir. Bunlardan ilki Ebu Ayyad

gibi hapiste olan birçok selefi ismin serbest bırakılması, ikincisi sınır dışı edilmiş olan Seleflerin devrimden sonra ülkelerine geri dönmeleridir. Üçüncü etken ise daha çok Nahda yönetiminin etkin olduğu dönemin özellikleriyle açıklanabilir. Bu dönemde hükümete yöneltilen en temel eleştiri ekonomik iyileştirmelerin bir türlü yapılamadığı, özellikle eğitilmiş kesimler arasında oldukça yaygın olan işsizlik sorunu karşısında önemli adımların atılmadığı hususudur. Bu bağlamda işsizlik sorununun Tunus'un daha çok orta ve güney yani daha geleneksel ve dindar kesimlerinde yaygın olduğu düşünülürse Nahda yönetimi bu kesimler için hem ekonomik hem de dini anlamda bir hayal kırıklığı olmuştur. Bu sebeple devrimden sonra Tunus'un orta ve güney kesimlerinden muhalif bir örgüt olarak Selefi cihatçı örgütlere katılımın yoğun olmasının önemli sebeplerinden biri de budur.²³

Seleflerin Tunus toplum ve siyasetinde etkin bir konuma yükselmelerine neden olan önemli bir diğer faktör de Nahda'nın Seleflere karşı takındığı tutum olmuştur. Partinin önde gelen liderlerine göre Seleflerin radikalleşmesi ve cihatçı gruplar şeklindeki örgütlenmeleri bin Ali döneminde bu grubun toplumdaki izole edilmesi ile açıklanabilir. Bu sebeple Nahda özellikle Metinci Seleflerin barışçıl yaklaşımlarından ötürü siyasete dâhil olmalarından yana olmuş ve onların siyasi parti kurmalarına destek vermiştir. Bu bağlamda bahsi geçen üç Selefi partinin 2012 yılında Nahda döneminde kurulmuş olması tesadüf değildir.²⁴

Nahda'nın Selefler ile kurduğu ılımlı hava, Seleflerin şeriat hukukuna göre yeni bir anayasa yazım taleplerini cihatçı Seleflerin önderliğindeki protestolarla dile getirmeye başladıkları 2012 yılından itibaren da-

ğılmaya başlamıştır. Nahda'nın İslami bir çizgide olmadığına yönelik sürekli eleştirilerde bulunan Selefi hareketin bu eleştirilerini eylemlerinde saldırgan bir tavırla göstermeleri partinin Selefiler karşısındaki tutumunu zamanla değiştirmesine sebep olmuştur. 2012 yılı 25 Mart'ta çoğunluğu Selefilerden oluşan yaklaşık 8000 kişi 2011 devriminde önemli merkezlerden Habip Burgiba Caddesi'nde toplanarak şeriat taleplerini dile getiren bir eylem yapmışlardır.²⁵ Nahda partisi lideri Raşid Gannuşi eylemden bir gün sonra açıklamada bulunmuş ve Tunus anayasasının şeriat kanunlarına göre düzenlenmeyeceğini söylemiştir.²⁶ Fakat bu olay karşısında gerek Gannuşi gerekse de partide yer alan diğer isimler Selefilerle karşı direk karşıt bir pozisyona geçmemiştir, zira bu dönemde yoğun bir baskı ortamında seküler gruplar ve Selefiler arasında kalan Nahda, Selefiler ile şiddete başvurmadan diyalog yoluyla çözüm masasına oturulabilecekleri yönündeki umudunu korumuştur.²⁷ Nahda, Selefilerle karşı her ne kadar ılımlı havayı korumak istese de Selefi hareket 2012 yılının ilerleyen dönemlerinde çeşitli bölgelerde düzenledikleri protesto ve saldırılar ile eylemlerini sürdürmüştür. Yıl içerisinde Tunus'un en büyük sendikası olan UUGT ofislerine, karakol ve mahkeme binalarına, La Marsa'da bir resim sergisine düzenledikleri saldırılar hem Tunus'ta toplumsal huzur ve güvenliği sarsmış hem de Nahda'yı Selefilerle karşı tutumunda oldukça zora sokmuştur.²⁸ En son Eylül ayında büyük çoğunluğunun Ensar el-Şeria örgütü tarafından organize edildiği bir kalabalığın Hz. Muhammed'e hakaret içeren Amerikan-Fransız yapımı bir filmi protesto amacıyla yapmış oldukları eylem Nahda'nın Selefiler karşısındaki tutumunu değiştirmesine sebep olmuştur. Amerikan Büyükelçiliği önünde toplanan kalabalık şiddet içe-

ren gösterilerde bulunmuş, sonrasında ise elçilik yakınlarında bulunan bir Amerikan okuluna saldırmıştır.²⁹ Nahda'nın bu son olay karşısındaki cevabı ise oldukça sert olmuştur. Gannuşi olaylar karşısında özgürlüklerin ihlal edilmesine izin vermeyeceklerinin altını çizerek "Selefiler sadece Nahda'ya değil, ülkedeki kamu özgürlüklerine ve güvenliğine de tehdit oluşturuyor. Bu yüzden yasal yollardan Selefilerle baş edilmeli"³⁰ demiştir. Bu ifadelerden sonra Ensar el-Şeria örgütünün ileri gelenlerinin de içerisinde bulunduğu 144 kişi tutuklanmıştır.³¹ Tutuklamalar üzerine örgüt lideri Ebu Ayyad, Nahda'yı İslam'dan sapmak ve Amerikan kuklası olmakla suçlamış, bu son gelişme ile Nahda ve Selefilerin arası da tamamen açılmıştır.³²

Devrimden sonra Selefilerin git gide artan eylemleri ve bu eylemlerin şiddet ve çatışma içermesi toplumda Selefilerle karşı büyük bir tepkinin oluşmasına sebep olurken aynı zamanda Nahda'ya karşı Selefiler konusunda ciddi önlemler alınmadığı yönünde eleştiriler yöneltilmiştir. Bu eleştiriler, 2013 yılında sol kanadı temsil eden iki önemli liderin -Şubat ayında Şükrü Belayid, Temmuz ayında Muhammed Brahmî'nin- öldürülmesi ve bu suikastlardan da Ensar el-Şeria örgütünün sorumlu tutulmasıyla birlikte hükümet karşıtı sokak hareketine dönüşmüştür. Halkın Nahda karşıtı gösterileri ile çalkantılı geçen bir süreçte Ulusal Diyalog Görüşmeleri başlatılmış, görüşmeler sonunda başbakan Ali Arayyid'ın istifa ederek teknokrat hükümetin kurulmasına karar verilmiştir. Netice olarak Nahda hükümetinin çekilmesinin ardından Ocak 2014'de Mehdi Cuma başbakanlığında yeni teknokrat hükümet kurulmuştur.

Teknokrat hükümetin 2014 ajandasında yer alan hususlarda öncelik, yıl içerisinde geçilecek seçimlerin

Nahda'nın Selefiler ile kurduğu bu ılımlı hava, Selefilerin şeriat hukukuna göre yeni bir anayasa yazım taleplerini cihatçı Selefilerin önderliğindeki protestolarla dile getirmeye başladıkları 2012 yılından itibaren dağılmaya başlamıştır.

Tunus'ta gerek siyasi istikrar gerekse de toplumsal huzur ve güvenliği riske sokan Selefi örgütlerin eylemleri daha çok sokak hareketleri olarak gelişse de 2014 yılında terör eylemleri oldukça ciddi boyutlarda kendini göstermiştir.

özgür ve şeffaf bir ortamda yapılması iken güvenlik sorunu ikinci sırada yer almıştır.³³ Zira toplum nezdinde hissedilen en temel sorunlardan biri ekonominin iyileşmesi ve işsizlik sorununun çözülmesi ise, bilhassa 2012 yılından itibaren güvenlik konusu da başta gelen sorunlardan biri olmuştur.

Tunus'ta gerek siyasi istikrar gerekse de toplumsal huzur ve güvenliği riske sokan Selefi örgütlerin eylemleri daha çok sokak hareketleri olarak gelişse de 2014 yılında terör eylemleri oldukça ciddi boyutlarda kendini göstermiştir. 17 Temmuz'da Kassarin ilini çevreleyen Şambi dağlarını kale edinen Ukbe bin Nafi Tugayı iki kontrol noktasına roket güdümlü tüfeklerle saldırmış, saldırılar sonucu 14 Tunuslu asker hayatını kaybetmiş, 20 asker ise yaralanmıştır.³⁴ Tunus'ta 1956 yılında bağımsızlığın ilan edilmesinden sonra orduda yaşanan en büyük can kaybı olduğu belirtilen³⁵ saldırılar sonrası sarsıntı o kadar büyük olmuştur ki Cumhurbaşkanı Merzuki ülkede üç gün yas ilan etmiştir.

Tunus'un devrim sonrası siyasi geçiş süreci açısından oldukça kritik bir yıl olan 2014 yılında cihatçı Selefi örgütlerin şiddet eylemlerini arttırması, Tunus'ta güvenlik sorununun ciddi olarak büyümesine sebep olmuştur. Ekim ve Kasım aylarında parlamento ve cumhurbaşkanlığı seçimlerinin yapılacağı Tunus'ta terör eylemlerinin bu süreçleri riske sokabileceği ve demokratikleşme sürecini sekteye uğratabileceğine dair endişeler artmıştır. Ayrıca cihatçı örgütlerin şiddet eylemlerini arttırması her iki seçimde adayların gündemini etkilemiş, özellikle Nahda'nın katıldığı parlamento seçimlerinde Selefler ve Nahda'nın ortak paydası olan İslamcılık üzerinden karşıt kampanyalar yapılmıştır. Netice olarak 2014 yılında cihatçı örgütlerin eylemleri Tunus siyasetinde oldukça etkin ve belirleyici bir rol oynamıştır.

2015 yılı ise, henüz başlarında olmasına rağmen, Tunus'ta terör konusunda oldukça sıkıntılı geçmektedir. Nida Partisi lideri Baci Kaid es-Sibsi ile yeni bir cumhurbaşkanı ve yine Nida partisinin çoğunluğu oluşturduğu bir koalisyon hükümeti ile yeni yıla umutlu bir şekilde giren Tunus için güvenlik sorunu ciddiyetini arttırarak devam etmektedir. Bu yıl içinde ilk önemli terör eylemi Kassarin'de yer alan Bulaba'da bir polis karakoluna yapılan saldırı ile gerçekleşmiştir. 4 polisin hayatını kaybettiği saldırı bu bölgede konumlanan Ukbe bin Nafi Tugayı tarafından üstlenilmiştir.³⁶

Tunus'ta ikinci bir saldırı ise 18 Mart'ta gerçekleşmiştir. Uluslararası toplumda büyük yankı uyandıran saldırı meclis binası yanındaki Bardo Müzesi'ne düzenlenmiş ve çoğu turist 23 kişi öldürülmüştür. Saldırı sonrası IŞİD internetten bir ses kaydı yayınlamış ve saldırıyı düzenleyen iki kişiyi "İslam Devleti'nin süvarileri" olarak tanımladıktan sonra saldırının IŞİD tarafından düzenlendiğine yönelik söylemler artmıştır.³⁷ Saldırlardan sonra Nahda yaptığı açıklamayla eylemi oldukça açık ve sert bir dille kınamış, ayrıca bu eylemi devrim sonrası demokratik kazanımlara yöneltmiş bir tehdit olarak nitelendirmesi ve terörle mücadele adına milli bir konferans çağrısı yaparak yeni terörle mücadele kanunları istemesi bu konuda oldukça hassas olduğunu göstermiştir.³⁸

Sonuç

Görüldüğü üzere devrim sonrası hızlı bir yükselişe geçen Selefi hareket bilhassa cihatçı grubun etkinliği ile bugün Tunus siyaset ve toplum gündemini belirlemede önemli bir konuma gelmiştir. Devrim sonrası önce hapisten çıkan Ebu Ayyad liderliğindeki Ensar el-Şeria örgütü kurulmuş ve bu örgüt daha çok sokak eylemleri şeklindeki faaliyetleri ile etkin olmuştur. Daha sonra ise 2012 yılında Ukbe

bin Nafi Tugayı kurulmuş, örgütün ilk amacı Mağrip el-Kaidesi için asker yetiştirmek iken 2014 yılından itibaren Tunus'ta da ciddi eylemlerde bulunmuştur. Geline en son noktada ise IŞİD Tunus'taki bir saldırıyı destekleyici beyanatta bulunmuştur. Cihatçı Selefi örgütlerin Tunus'taki bu yükselişi ve son saldırıda IŞİD'in de Tunus güvenlik sorununa dâhil olması, devrimden sonra en istikrarlı ve demokratikleşme yolunda kararlı giden Tunus için cihatçı örgütlerin artan kritik ve etkin rolünü ortaya koymaktadır.

Özetle söylemek gerekirse, Tunus'ta 2011 devrimi sonrası sosyal ve siyasal manada yükselen bir dinamik olan Selefi hareketin tanımlanması ve değerlendirilmesini amaçlayan bu çalışmanın ulaştığı sonuçlar şu şekilde sıralanabilir.

1. Selefi hareket Tunus'ta dış kaynaklı olmayıp, yerli bir harekettir. Ortaya çıkışı temel olarak Burgiba'nın seküler politikalarının İslami kesimi sosyal ve ekonomik olarak yabancılaştırmasına dayanmaktadır. Bu politikalar sebebiyle Nahda'nın önceli olan İslami Eğilim Hareketi içerisinde daha radikal fikirli bir grubun ayrılması ile 1980'li yılların sonunda ilk Selefi örgüt olan Tunus İslami Cephe kurulmuştur.
2. Tunus'ta Burgiba ve bin Ali döneminin temel karakteri olan seküler ve laik politikalar İslamcılığın yükselişine, İslami örgüt ve şahsiyetlere tamamen karşı durmuş, bu iki politikacı döneminde birçok İslami isim sürgüne gönderilmiş, tutuklanmıştır. Bu söz konusu isimler için sürgün ya da hapis yılları ise bir nevi radikalleşme yılları olmuştur. Zira devrim sonrası cihatçı Seleflerin artışında hapisten çıkan ya da ülkesine geri dönen isimlerin etkinliği bir hayli fazladır.

4. Tunus'ta Selefler ve Seleflerin faaliyetleri denildiğinde bu kavramın kapsamı açısından bir karmaşa ortaya çıkmaktadır. Çünkü Selefler kendi arasında metinci, politik ve cihatçılar olarak ayrılmaktadır. Son yıllarda yapılan şiddet içerikli eylemlerde metinci ve politik Seleflerden ziyade cihatçı Seleflerin etkin olduğu bilinmektedir.
5. Tunus'ta özellikle seküler kesimin Nahda ile Selefleri bir tutan, aynı ideolojiye sahip olduklarını söyleyen ya da Seleflerin artan etkinlikleri konusunda Nahda'yı sorumlu ilan eden eleştirilerinin bir dayanağı bulunmamaktadır. Zira Nahda her ne kadar Selefleri parti kurmaları konusunda desteklemişse de bu tutumun asıl amacı onların radikalleşmesini önlemektir. Nahda, Seleflerin siyasi olarak temsil edilmeleri ile kendilerini toplum dışında hissetmeyecekleri, böylelikle de aşırı eylemler sergilemeyeceklerini düşünmüştü. Fakat 2012 yılından itibaren Seleflerin şiddet içeren protestolar sergilemeleri sonucunda Nahda da direk yasal önlemler ile Selefler karşısında sert önlemler almıştır.
6. Tunus 2011 Arap Devrimleri sonrasında siyasi ve toplumsal olarak en istikrarlı, devrimin amaçlarına ulaşmak konusunda en kararlı ülke olarak gözükmekte, cihatçı örgütlerin geçtiğimiz yıldan itibaren şiddetini arttıran eylemleri bu gidişat için büyük bir risk oluşturmaktadır. Özellikle 18 Mart'ta gerçekleşen son eylemde IŞİD'in de isminin geçmesi Tunus'taki güvenlik sorununun ciddiyetinin bir resmidir. Zira daha önce zikredildiği gibi Ukbe bin Nafi Tugayı'nda IŞİD'e sempati duyan kişilerin bulunduğu bilinmektedir. Bu sempatanlık hali son eylemle birlikte düşünüldüğünde, Tunus'ta önümüzdeki süreçte güvenlik sorununun daha da artacağı beklenebilir.

Cihatçı Selefi örgütlerin Tunus'taki bu yükselişi ve son saldırıda IŞİD'in de Tunus güvenlik sorununa dâhil olması, devrimden sonra en istikrarlı ve demokratikleşme yolunda kararlı giden Tunus için cihatçı örgütlerin artan kritik ve etkin rolünü ortaya koymaktadır.

SONNOTLAR

- 1 "Tunus-Cezayir sınırında cihatçılar 4 polisi öldürdü", 18 Şubat 2015, http://www.bbc.co.uk/turkce/haberler/2015/02/150218_tunus_saldiri
- 2 Monica Marks, "Who are Tunisia's Salafis?", 28 Eylül 2012, <http://foreignpolicy.com/2012/09/28/who-are-tunisi-as-salafis/>
- 3 Anne Wolf, "Tunisia: Signs of Domestic Radicalization Post-Revolution", *Combating Terrorism Center*, Vol 6/1, s.3.
- 4 Anne Wolf, "Tunisia: Signs of Domestic Radicalization Post-Revolution", s.3.
- 5 Stefano M. Torelli, Fabio Merone and Francesco Cavatorta, "Salafism in Tunisia: Challenges and Opportunities for Democratization", *Middle East Policy*, Vol 19/4, s.142.
- 6 A.d.g, s.142
- 7 A.d.g, s.142
- 8 Monica Marks, "Ennahda's Rule of Engagement", 18 Ekim 2012, <http://carnegieendowment.org/sada/2012/10/18/ennahda-s-rule-of-engagement/fedx>
- 9 A.g.e.
- 10 A.g.e.
- 11 Monica Marks, "Youth Politics and Tunisian Salafism: Understanding the Jihadi Current", *Mediterranean Politics*, Vol 18/1, s. 109.
- 12 Monica Marks, "Who are Tunisia's Salafis?"
- 13 Monica Marks, "Youth Politics and Tunisian Salafism: Understanding the Jihadi Current", s. 109.
- 14 Stefano M. Torelli, Fabio Merone and Francesco Cavatorta, "Salafism in Tunisia: Challenges and Opportunities for Democratization", s. 142.
- 15 "Tunisia: Violence and the Salafi Challenge", *International Crisis Group*, 13 Şubat 2013, s.22.
- 16 Monica Marks, "Youth Politics and Tunisian Salafism: Understanding the Jihadi Current", s. 109.
- 17 Stefano M. Torelli, Fabio Merone and Francesco Cavatorta, "Salafism in Tunisia: Challenges and Opportunities for Democratization", s. 144.
- 18 Aaron Y. Zelin, Daveed Gartenstein-Ross ve Andrew Lebovich, "Al-Qa`ida in the Islamic Maghreb's Tunisia Strategy", *Combating Terrorism Center*, Vol 6/7, s.25.
- 19 "Katibat Uqbah Ibn Nafi", <http://www.trackingterrorism.org/group/katibat-ubqah-ibn-nafi>
- 20 "Uqba bin Nafi Battalion", 25 Ocak 2015, <http://thelineofsteel.weebly.com/social-media-analysis/uqba-bin-nafi-battalion>
- 21 Monica Marks, "Youth Politics and Tunisian Salafism: Understanding the Jihadi Current", s.108.
- 22 "Tunisia: Violence and the Salafi Challenge", s.2
- 23 Anne Wolf, "Tunisia: Signs of Domestic Radicalization Post-Revolution", s.3.
- 24 "Tunisia: Violence and the Salafi Challenge", s.2.
- 25 "Tunisia's Ennahda party in talks with Salafi Islamists", 3 Nisan 2012, <http://english.ahram.org.eg/NewsContent/2/8/38349/World/Region/Tunisi-as-Ennahda-party-in-talks-with-Salafi-Islami.aspx>
- 26 A.d.g.
- 27 Erik Churchill, Aaron Zelin, "A Balancing Act: Ennahda's Struggle with Salafis", 19 Nisan 2012, <http://carnegieendowment.org/sada/2012/04/19/balancing-act-ennahda-salafis/ffws>
- 28 "Tunus'un Sekiz Bölgesinde Sokağa Çıkma Yasağı", 13 Haziran 2012, http://www.bbc.co.uk/turkce/haberler/2012/06/120612_tunisia_curfew.shtml
- 29 "Two dead as protesters attack U.S. embassy in Tunisia", 14 Eylül 2012, <http://www.reuters.com/article/2012/09/14/us-protests-tunisia-school-idUSBRE88D18020120914>
- 30 "Tunus'ta İslamcılar Birbirine Savaş Açtı", 21 Eylül 2012, <http://www.ntv.com.tr/arsiv/id/25383998/>
- 31 "Tunisian Salafi leader says Islamic-led government is a U.S. puppet", 23 Ekim 2012, <http://www.reuters.com/article/2012/10/23/us-tunisia-salafis-idUSBRE89M0U720121023>
- 32 A.g.e.
- 33 S. Tajine, "Tunisia PM looks back on first 100 days in Office", 18 Mayıs 2014, <http://www.al-monitor.com/pulse/politics/2014/05/tunisia-prime-minister-100-days-government-jomaa.html#>
- 34 "Tunus'ta Saldırı: 14 asker öldü", 17 Temmuz 2014, http://www.bbc.co.uk/turkce/haberler/2014/07/140717_tunus
- 35 A.g.e.
- 36 "Tunus-Cezayir sınırında cihatçılar 4 polisi öldürdü", 18 Şubat 2015, http://www.bbc.co.uk/turkce/haberler/2015/02/150218_tunus_saldiri
- 37 "Tunus'taki müze saldırısını IŞİD üstlendi", 19 Mart 2015, http://www.bbc.co.uk/turkce/haberler/2015/03/150319_tunus_isid
- 38 <http://www.ennahdha.tn/ennahdha-block-statement-regarding-terrorist-attack-bardo>, 31 Mart 2015.

2014 yılında Sakarya Üniversitesi'nde kurulan Ortadoğu Çalışmaları Merkezi [ORMER], 25 araştırmacı ile bu alanda Türkiye'deki en büyük merkezdir. Ortadoğu bölgesinin siyaset bilimi, sosyoloji, tarih ve ekonomi başta olmak üzere farklı disiplinler aracılığı ile araştırıldığı merkezde, Ortadoğu Çalışmaları alanında Türkçe, Arapça ve İngilizce dillerinde eğitim verilen yüksek lisans ve doktora programları yürütülmektedir. Merkezin önemli faaliyetleri arasında iki yılda bir düzenlenen Ortadoğu'da Siyaset ve Toplum Kongresi, yılda iki kez çıkarılan Türkiye Ortadoğu Çalışmaları Dergisi ve 2005'ten bu yana yayımlanan Ortadoğu Yıllığı bulunmaktadır.

Sakarya Üniversitesi
Esentepe Kampüsü 54187 Serdivan / SAKARYA
+90 264 295 3602
ormer@sakarya.edu.tr